Štev. 42. Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, v četrtek, dne 15. oktobra 1925. Leto IV.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne. V slučaju praznika dan poprej. Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Posamezna številka stane 1·50 dinar. Cena: za 1 mesec 5 Din, za 1/4 leta 15 Din, za 1/2 leta 30 Din; za inozemstvo 7 Din (mesečno). — Inserati po dogovoru.

Inserati, reklamacijo in naročnina na upravo Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip 2. Rokopisi se ne vračajo.

Tuji delavci.

Brezposelnost na Slovenskem še vedno katastrofalno narašča. Priznamo, da to ni samo slovenski pojav, ampak da ga občutijo tudi druge države. Tudi ostali deli naše države trpe mnogo po brezposelnosti. V Belgradu samem je že danes precejšnje število brezposelnih, a delavoljnih ljudi, da ne govorimo o brezposelnih lenuhih, ki v teh krajih redoma tvorijo »lumpenproletarijat«. Vsi ti pojavi dokazujejo samo to, da so gospodarske razmere to- in onstran meje take, da morajo povzročati brezposelnost. Brezposelnost na Slovenskem pa ni samo posledica teh splošnih povojnih gospodarskih razmer, ampak je v prvi vrsti posledica belgr. gospodarske politike napram Sloveniji.

Če hočemo misliti, kako bi se brezposelnost na Slovenskem omilila in sčasoma odpravila, moramo misliti na splošne gospodarske vzroke in na posebne gospodarsko-politične tendence belgrajske vlade. Na nekatere stvari smo pa doslej mi sami tudi premalo mislili. Izbira poklicov za profesionalno delavstvo ni bila sistematično urejena. Rabimo zato posvetovalnih uradov za vajence. Iniciativa za to bi morala iziti iz delavskih in obrtnih organizacij. Skrb države pa bi morala biti, da se to izvede. O gospodarski politiki naše vlade napram industrijski Sloveniji, o carinah, prevoznih tarifih se je že mnogo govorilo. Tu je naša najobčutljivejša točka, tu notri leži eden glavnih vzrokov velike in še vedno naraščajoče brezposelnosti na Slovenskem. Je pa še neko drugo poglavje, ki moramo nanj misliti, ko govorimo o pomoči proti brezposelnosti. To je vprašanje tujih delavcev.

Pretekli teden se je vršilo v Belgradu posvetovanje, kako to vprašanje urediti z novim pravilnikom. Dosedanji pravilnik, ki je urejal zaposlevanje tujih delavcev v naši državi, je bil slab, nezadosten in tudi škodljiv. Vladajoča centralizacija in birokratizacija pa je storila še svoje. Le tako je bilo mogoče, da so se zgodili slučaji, da je ministrstvo v Belgradu enkrat stalo na odločnem stališču, nobenih tujih delavcev pripustiti v naše obrate, drugič pa je zopet postopalo ravno narobe, brez pravega presojanja dejanskih razmer in potreb. Znan nam je n. pr. tale slučaj: Neko slovensko podjetje je za svoj obrat potrebovalo par tujih specialistov, ki jih pri nas nikjer ni dobiti. Ministrstvo je temu podjetju dovoljenje odbilo, vsled česar je podjetje moralo obrat ustaviti in je tako okrog 200 drugih tam zaposlenih domačih delavcev ostalo brez kruha. Drugi slučaj izpopolnjuje prvega: Državno veleposestvo Belje je zaprosilo za dovoljenje, zaposliti več sto tujih poljedelskih delavcev. Ministrstvo je izprva sicer to prošnjo odbilo, toda na intervencijo nekega znanega slovenskega gospoda, ki ga pa nočemo imenovati, je izdalo dovoljenje, vsled česar so na našem državnem veleposestvu dobili kruha tujci, v istem času, ko je na tisoče prekmurskih poljedelskih delavcev stradalo, ker niso imeli zaslužka. To vse je bilo mogoče na podlagi takega pravilnika, kakor je bil dosedanji, ki pa se spremeni, in take birokratične centralizacije, kakršna vlada pri nas, ki pa se ne spremeni.

V zadnjem času so začeli v Belgradu v tem oziru nekoliko energičneje postopati in zdi se, da se je tu izkazala potreba po novem pravilniku. Kako druge države razumevajo skrb za svoje brezposelne, je razvidno iz tega, o čemer so vsi časopisi že poročali, da so poslaniki tujih držav, avstrijski, češki, francoski in drugi, pri naši vladi zahtevali, da pravilnik o zaposlenju tujih delavcev v naši državi ne sme biti prestrog. In na to smo čuli izjave, da je treba res jemati v ozir, da je več naših državljanov zaposlenih v tujini, kakor pa tujih pri nas. Sklep: Proti tujim delavcem ne smemo prestrogo postopati. To stališče je vlada dala razglasiti po časopisju. Slovensko delavstvo pa mora zastopati drugo stališče: Izginiti mora enkrat za vselej praksa, ki dovoljuje, da se v naših podjetjih nastavljajo tuji delavci za dela, za katera imamo doma dovolj enako ali pa še bolje kvalificiranih moči. V tem oziru se največ greši v podjetjih z nemškim kapitalom. Na drugi strani v interesu industrije same slovensko delavstvo priznava, da je potreba za nekatere stroke, ki rabijo profesionistov-specialistov, kakršnih pri nas ni, dovoliti dohod inozemcev. Toda državni uradi, posredovalnice za delo in ministrstvo za socialno politiko, bi morali to stališče, katero je edino pravilno, strogo izvajati. Tu se s kakim splošnim odlokom ne bo dalo sploh nič pametnega doseči. Po našem mnenju bi se moralo to vprašanje urediti na ta način, da podjetje, katero potrebuje specialista svoje stroke, nedvoumno dokaže, da takega specialista v državi sploh ne more dobiti. Razume se, da so tu posredovalnice za delo poklicane, da overovijo, je li so navedbe podjetja resnične ali ne. Ako podjetje potrebuje tujega delavca, ima to naznaniti posredovalnici za delo. Navesti mora v naznanilu tudi natančne pogoje, delovne in plačilne. Na podlagi teh pogojev posredovalnica najprvo išče sposobnih ljudi med domačimi brezposelnimi. Če jih ni, ima podjetje pravico dobiti kvalificiranega delavca od drugod. In ko ga dobi, ima posredovalnica kontrolirati, če je bil tuji delavec res sprejet pod istimi delovnimi in plačilnimi pogoji, kakršni so se nudili domačinu. Glede nekvalificiranih delavcev pa ni nobenega kompromisa. Tu ima veljati samo eno načelo: Nekvalificiranih delavcev je pri nas na desettisoče brez posla. Zato za tuje nekvalificirane delavce pri nas ni mesta, dokler zadnji delavoljni slovenski delavec ni preskrbljen z delom in jelom. In da je glede obojega delavstvo pri nas strašno grešilo na našo škodo, dokazuje dejstvo, da je v naši državi okrog 40.000 tujih ljudi zaposlenih.

Ne vemo, kakšen bo v tem oziru novi pravilnik, zahtevamo pa, da se v novi pravilnik vnesejo te principielne zahteve, sicer je nevarnost, da bo delavstvo po novem pravilniku še bolj udarjeno. Vprašanje o tujih delavcih ostane — bojimo se — odprto vprašanje, s katerim se bo slovensko delavstvo moralo še baviti.

Pridobivajte novih naročnikov!

Volitve v obrtno sodišče.

Delavci, delavke v Ljubljani in ljubljanski okolici!

V nedeljo, dne 18. t. m., vsi na volišče za zmago naših kandidatov v obrtno sodišče v Ljubljani!

Volitve se vrše od 8. ure zjutraj, do 1 popoldne za posamezne občine na krajih, kakor objavljamo na drugem mestu.

Volivci, ki ste prejeli glasovnice, napišite na eno posamezne kandidate, ki jih v tej številki objavljamo.

Drugo glasovnico si shranite za slučaj ožjih volitev!

Zaupniki, agitirajte za udeležbo volitev naših somišljenikov, pomagajte izpolniti volivcem glasovnice z našimi kandidati!

Delavci, delavke! Volitve v obrtno sodišče so za nas važne. Zato na delo in v boj za zmago naših krščansko socialističnih kandidatov!

KANDIDATNA LISTA

za I. skupino veliki obrati:

Prisedniki:

1. Franc Mandelj, kovač, tovarna za lep, Ljubljana;
2. Valentin Igličar, delavec, Dol pri Ljubljani, tovarna barv;
3. Karol Pintar, papirniški delavec, Zgornji Kašelj 55;
4. Ivan Ločniškar, tiskarniški delavec, Jugoslovan. tiskarna, Ljubljana;
5. Križaj Janko, delavec, papirnice, Goričane-Preska;
6. Jožef Ambrožič, delavec, tovarna za lep, Ljubljana;
7. Babnik Ignacij, strojni delavec, Stanežiče, Št. Vid;
8. Jakob Kukovica, papirniški delavec, Zgornji Kašelj 79, p. D. M. v Polju.

Namestniki:

1. Ivan Klešnik, delavec, tovarna za klej, Ljubljana;
2. Ivan Flere, delavec, tovarna barv, Dol pri Ljubljani;
3. Franc Mejač, ključavničar, tovarna Pollak, Ljubljana;
4. Ivan Oblak, delavec, milarna Vič.

Prisedniki vzklicnega sodišča:

1. Jožef Kordin, železostrugar, tovarna za klej, Ljubljana;
2. Franc Kukovica, papirniški delavec, D. M. Polje

VOLIŠČA.

I. volišče, ki obsega občine Devico Marijo v Polju, Dol, Dolsko, Dobrunje in Podgorico. — **Volilni okraj je Devica Marija v Polju.** (Kraj je razviden na občinski deski.) — **II. volišče**: obsega občine Moste, Ježico in Črnuče. — **Volilni okraj so Moste.** (Kraj je razviden z občinske deske.) — **III. volišče obsega**: občine Brezovica, Dobrovo, Log, Rudnik in Vič. — **Volilni okraj so Glince**, občina Vič in je razviden z občinske deske. — **IV. volišče** obsega občine: Šmartno, Št. Vid in Zgornjo Šiško. — **Volilni okraj je Št. Vid.** (Kraj volitev je razviden iz občinske deske.) — **V. volišče** obsega občine: Medvode. — **Volilni okraj je Preska.** (Kraj volitev je razviden z občinske deske.) — **VI. volišče** obsega občine: Grosuplje, Lipljenje, Račno, Slivnico, Št. Jurij in Šmarje. — **Volilni okraj je Stranska** vas, občina Grosuplje. (Kraj volitev je razviden z občinske deske.) — **VII. volišče**: obsega občine Iško loko, Iško vas, Pijavo gorico, Studenec, Tomišelj, Vrblene in Želimlje. — **Volilni okraj je Ig.** (Kraj volitev je razviden z občinske deske.) — **VIII. volišče**: obsega ozemlje mesta Ljubljane. — **Volilni okraj je Mestni dom v Ljubljani.**

Vsak volilec mora osebno oddati glasovnico. Zato vsi volilci in volilke na delo, da zmagajo naši kandidati in ne kandidati nam nasprotnih organizacij.

Dolžnosti kršč. soc. delavstva.

Vsako podjetje, vsako društvo, vsaka država in vsaka organizacija nalaga svojim članom dolžnosti, katere morajo vršiti in izvrševati, ako hočejo doseči namen, ki si ga predvidevajo. Tako si je kršč.-soc. delavska organizacija stavila nalogo, zboljšati delavske razmere na celi črti. V ta namen pa je treba močne organizacije, in sicer kolikor mogoče veliko število članov, ki se zavedajo tega namena svoje organizacije in ki na celi črti tudi sodelujejo.

Prva dolžnost mora biti, da vsak član organizacije pridobiva novih članov-sobojevnikov, da pazi na to, da se v vseh podjetjih ustanovi kršč.-soc. delavska organizacija in da člani vrše resno svoje dolžnosti v organizaciji.

Druga dolžnost vsakega člana je brezpogojna disciplina v vseh od organizacije sklenjenih in predvidenih zadevah. Njegova dolžnost je, da obiskuje organizacijske shode in razgovore, predavanja in slične prireditve. Seznanjati se mora z delavskimi zakonitimi predpisi, ki se tičejo delavskega varstva in državljanskih dolžnosti in pravic. Opozarjati mora vodstvo organizacije na slučajne nepravilnosti ali nered sploh v organizaciji. Vsakega člana mora odlikovati lepo in dostojno vedenje napram tovarišem in tovarišicam.

Tretja dolžnost vsakega člana naše organizacije je, da je naročen na svoj lastni delavski list, ki izhaja za vse kršč.-soc. delavstvo v Ljubljani in se imenuje »Pravica«. Tu je postavljena ta dolžnost sicer na tretje mesto, toda je ena važnih dolžnosti vsakega zavednega delavca. Dolžnost je pa tudi razširjati list med delavci. Komur je mesečno več popiti pol litra vina, kakor pa naročiti »Pravico«, naj se ne imenuje zaveden delavec. Delavci naročajo tudi velikokrat druge liste, svojega pa zanemarjajo. To ni prav in bi ne smelo biti v nobeni delavski družini. Zato v hišo najprej svoje liste, potem šele druge! Vsak delavec naj razširja in čita vse brošure, ki razširjajo ideje krščanskega socializma, kajti čim več bo naša ideja v javnosti pomenila, tem bližje bomo svojemu cilju.

Četrta dolžnost je, da vsak zaveden kršč.-soc. delavec brani svojo organizacijo pred napadi nasprotnikov. Tudi tu se mnogokrat greši. Pride nasprotnik, ki malo pozabavlja čez naše delo. Že se mu vsede eden ali drugi na lim in mu v sramoto svojih tovarišev in posmeh nasprotnikov pritrjuje. Morda se to dogaja sem in tja iz nevednosti, toda opravičljivo ni.

Skrbimo za to, da bomo svojo krščanskosocialno organizacijo držali

visoko, storili vse, da bo na celi črti vršila vedno svojo dolžnost in bo po njej prišlo delavstvo do svojega cilja. Delavska strokovna organizacija je in mora biti izobraževalna in borbena organizacija za duševni in materielni napredek delavstva. Zato pa je dolžnost vsakega krščansko mislečega delavca, da se je oklene in da v njej vrši svojo dolžnost. Če bo slovenski delavec razumel svojo nalogo, potem se bo in se mora organizirati v »Jugoslovanski strokovni zvezi« kot edini organizaciji, ki je ostala brez notranjih osebnih bojev in ima pred očmi le dobrobit delavskega stanu.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Zveza papirniškega delavstva.

Volitve v obrtno sodišče. V nedeljo 18. t. m. se vrše volitve v obrtno sodišče in sicer so volitve v občinski pisarni D. M. Polje od 8. do 12. ure in od pol 2. do pol 5. ure pop. Celokupno papirniško delavstvo se opozarja na veliko važnost teh volitev. Papirniško delavstvo je na listi kršč. socialistov zastopano po treh delavcih, kateri bodo znali braniti interese delavcev. Poziva se vse delavstvo, da gre volit. Kdor ostane doma, pomaga nasprotnikom. Kdor še nima izpolnjene glasovnice naj se obrne na svojega zaupnika, kateri mu jo napiše. V zadnji »Pravici« so imena kandidatov na naši listi in vsa pojasnila.

Društvo slovenskih organistov.

Poučno za organiste. Organist F. R. v G. je vsled slabih dohodkov prosil pri občini G. za draginjsko doklado, sklicujoč se na postavo z dne 7. maja 1874 drž. zak. št. 50, § 36, kateri je še danes v veljavi. Cerkveni konkurenčni odbor v G. je organistovi želji ugodil ter določil, da mu plača občina G. 200 Din in občina P. pa, katere del je v župniji, 100 Din mesečno. Dočim mu je občina G. takoj pričela izplačevati določeni znesek po 200 Din, se je občina P. temu uprla. Organist je vložil priziv na sresko poglavarstvo v C. katero je razsodilo, da mu mora plačati tudi za nazaj od tistega časa, ko je bil storjen dotični sklep. Tako sedaj dobiva organist mesečno 300 Din draginjske doklade. To je sad naše organizacije! Zatorej, organisti, oklepajte se je!

Kaj je treba vedeti vsakemu organistu še poleg glasbe? 1. Da obstoja Društvo organistov in glasbenikov za Slovenijo v Celju in da je vsakega organista dolžnost biti član tega društva. 2. Da je list »Pravica« glasilo krščansko mislečega delavstva in obenem tudi glasilo slovenskih organistov, katerega mora vsak organist naročiti, plačati in čitati. 3. Da obstoja postava, po kateri mora biti vsaki organist zavarovan pri Pokojninskem zavodu v Ljubljani za starost ali onemoglost. Kdor še ni zavarovan in ne ve, kam se obrniti, naj piše na Društvo organistov in glasbenikov v Celje, hotel Beli vol. 4. Da je še vedno v veljavi zakon z dne 7. 5. 1874 drž. zak., št. 50, § 36, po katerem ima vsak organist pravico zahtevati pri občini ali pri cerkveno konkurenčnem odboru mesečno doklado, ako s svojo plačo ne more primerno živeti. 5. Da je le v organizaciji moč in da brez organizacije organist ne bo nikoli učakal boljših časov.

Čast zavednim občinam. V savinjski dolini je že veliko občin priskočilo organistom na pomoč s tem, da jim je dovolilo mesečne prispevke kot draginjsko doklado. Med temi so: Mestna in okoliška občina Celje, Sv. Pavel pri Preboldu, Sv. Martin ob Paki, Polzela, Griže, Sv. Andraž pri Velenju itd. Vsa čast možem, kateri uvidijo žalostno stanje organista in pokažejo srce za njega. Naj bi tudi druge občine sledile in po lepem zgledu zgoraj omenjenih pomagale organistom. Saj se ti trudijo za povzdigo cerkvenega in narodnega petja ter tudi sodelujejo pri raznih drugih koristnih napravah. Prosimo organiste, naj poročajo o uspehih svojih prošenj. Mi bomo vsako občino, katera bo uslišala organista, omenili in pohvalili v našem listu, istotako pa ožigosali razne ozkosrčneže in sebičneže.

Prometna zveza.

Izšla je okrožnica štev. 172—VI. dne 2. 10. 1925 o uporabljanju železniških delavcev za opravljanje privatnih poslov, katero so prejele vse službene edinice. Okrožnica se glasi: Direkcija je prejela od generalne direkcije pod štev. G. D. G. O. Br. 3976/25 od 22. septemb. 1925 sledečo odredbo gospoda prometnega ministra: Gospod Minister Saobraćaja aktom M. S. br. 27817/25 od. 7./9. 1925. g. dostavio je generalnoj Direkciji sledeče: sa više strane in neprestano pristižu mi saopštenja pismena i usmena: 1. da kod pojedinih šefova sekcija za održavanje pruge rade redovno na pokućanskim poslovima radenici, koji se plačaju za održavanje pruge. Kod nekih šefova rade i po 3—4 takva radenika, od kojih jedni su pokućari, kuvari, baštovani i. t. d. ; 2. Kod svakog nadzornika pruge nalazi se takođe po jedan do dva radenika za sve kućevne poslove; 3. Kod svakog desetara upotrebljen je po jedan radenik za njegove privatne poslove v kući. Na ovaj način svakoga su dana i na svakoj sekciji u razhodu po najmanje 8—10 radenika; međutim uvek se od strane šefova sekcija kao izvinjenje nemogućnosti izvršenja raznih poslova navodi, što nema kredita. Naređuje se Generalnoj direkciji, da izda u ovom smislu hitan raspis svima Direkcijama, da se sa ovom nezakonitom praksom upotrebe radenika za privatne poslove jednom za svagda prekine, jer ako se i pokraj moje naredbe pokažu iste pojave, postupiću prema onima, koji radnike za privatne poslove upotrebljavaju. — Dostavlja se prednje Direkciji na postupak s tim, da ako se i pored gornjeg naređenja sazna koji protivan slučaj, sa istim će se najstrožije po zakonu postupiti. Naročam načelnikom službenih edinic vseh strok, da v prvi vrsti sami upoštevajo ministrov opomin, in da na svoje podrejeno osebje v smislu istega vplivajo, ter pričakujem, da mi nikdo ne bo dal prilike posluževati se v tem pogledu zakonske strogosti. Direktor: Dr. B. s. r.

Okrožnica štev. 137—VI z dne 2. oktobra 1925., je sledeče vsebine: Pojasnila o razdelitvi uslužbencev preiskava po treh mesecih bolnih uslužbencev in dovoljenje bolniških dopustov v svrho zdravljenja izven službenega mesta ter se v naslednjem glasi: **Vsem službenim edinicam!** Ker se dogajajo slučaji, da si posamezne službene edinice niso na jasnem o razdelitvi uslužbencev, se dajo v tem pogledu radi delavskega osebja sledeča pojasnila in navodila. V smislu »Zakona o državnem prometnem osebju« II. čl. 6 spada pod uslužbence tudi pomožno osebje. K pomožnemu osebju se prištevajo tudi delavci. Za delavce pa velja omenjeni zakon, v kolikor je to v njem posebno odrejeno (glej član 115). Ker se je dogodil slučaj, da so dovolile službene edinice delavcem bolniški dopust v svrho zdravljenja izven službenega mesta na podlagi izvida pristojnega železniškega zdravnika, se opozarja tudi na tukajšnjo okrožnico štev. 50/VI—25 odredba štev. 63354/VI—25 z dne 6. 3. 1925, katera pride v glavnem tudi za delavce v poštev. Pravico dovoljevati bolniške dopuste v svrho zdravljenja izven službenega mesta ima izključeno samo direkcija, nikakor pa pristojni železniški zdravniki.

Razširjajte »Pravico«!

Delavska zveza.

D. M. Polje. Znano je ne samo občanom D. M. poljske občine, ampak tudi širšemu svetu, kako gonjo so nasprotniki Delavske zveze delali proti našim občinskim odbornikom v občinskem odboru. Podtikali so jim vse mogoče nerednosti, goljufije in poneverbe. Najhujše napadalce se je tiralo pred sodišče in tu so dobili za svoje grdo obrekovanje zasluženo plačilo. Bivši vodja samostojne stranke Maček Anton je našim odbornikom očital, da delajo za svoje žepe. Vsled tega je bil pred sodiščem obsojen na 300 Din globe ali 6 dni zapora in povračilo stroškov. Bivši komunist Žulovc Jaka je očital tedanjemu županu Kukovici, da je poneveril več tisoč dinarjev lovskega denarja. Za svojo grdo laž je bil obsojen na tri dni zapora ali 150 Din globe in povračilo sodnih stroškov. Tako se je ta več mesecev trajajoča tožba končala z zasluženim plačilom za obrekovalce, našim odbornikom pa v zadoščenje. Nič jim ni pomagalo sprva tajenje, potem poizkus dokaza. Ostala dva demokrata sta se sicer izvila s tem, da šaljivih besed nista rabila proti tedanjemu županu Kukovicu. Proti oprostitvi teh dveh, kakor smo informirani, se je prijavil vzklic.

Stavka v Donawitzu.

Dne 21. septembra je izbruhnila stavka v železnih rudnikih v Zgornji Štajerski v Donawitzu. Ta štrajk je za Avstrijo ogromnega gospodarskega pomena. Delavci imajo majhne plače in zahtevajo povišanje. Družba se nahaja vsled trenutnega položaja v stiskah in si ne upa delavcem ugoditi. Štrajkujočemu delavstvu so se pridružili delavci po drugih tovarnah. Vsled te stavke bodo razne tovarne železne industrije prisiljene ustaviti obrat vsled pomanjkanja sirovin.

Začetkom oktobra so se začela pogajanja med zastopniki delavstva in zastopniki Zveze industrijcev. Pogajanj so se udeleževali tudi zastopniki vlade. Na prvih sejah so razpravljali o mezdnih razmerah, o vzrokih stavke ter o položaju rudarske družbe »Alpine«. Družba je priznala, da se delavstvo nahaja, zlasti ono v nižjih kategorijah, v zelo težavnem položaju. Vladni zastopnik je skušal vplivati na obe stranki pomirjevalno. Pogajanja pa niso privedla do nobenega uspeha. Socialni demokrati so po par pogajanjih hoteli pogajanja sploh prekiniti, ker ne smatrajo stavke samo za vprašanje lokalnega značaja, ampak mu pripisujejo veliko splošno go-

Čemu mečeš proč denar? *Ali ne veš, da ima Konzum konkurenčne cene in dá poleg tega še 3% popust! Svoji k svojim!*

A. Marby:

Hanka. 6

Lužiško-srbska povest.

»Seveda, sin moj, seveda,« je prikimala mlademu možu z izrazom materinskega ponosa. »Lahko si mislim,« je nadaljevala, božajoč Hanki roko, pol jezno, pol sočutno, »da ubogi stvarci tu ni več ugodno. Name pa ne bodi huda, Hanka. Saj nisem mogla niti slutiti, da se bodo ti ničvredneži tako obnašali. Ne jemlji si tega k srcu, otrok; bo že še prišla ura, ko...«

Med tem tolažilnim govorom se je prerivala teta med gledavci in skoro dosegla vrata, ko ji je nekdo nenadoma segel v besedo:

»Hej! Počakajte, počakajte,« je zaklical moški glas ohripel od piva in žganja; istočasno je začutila Hanka na svoji rami težko roko.

Dobro je bilo, da je Riška že obvestil svojo varovanko o Martinovi navzočnosti. Zato je siloma obvladala svojo osuplost in se navidez brezbrižno obrnila. Toda skoro jo je zapustil spet njen mir, ko je zagledala Martinov obraz. Kako strašno se je spremenil! Očitno so se mu poznali znaki nerednega življenja, znaki, ki jih tudi temna rdečica zaradi zavžite pijače ni mogla zabrisati. Tudi njegova obleka je bila vsa v neredu; zrahljana ovratnica mu je visela postrani, desni rokav odpetega suknjiča je bil polit s pivom.

Za trenutek je samo užival nemo presenečenje svoje nekdanje zaročenke. Smatral je to za veselje zaradi svojega nenadejanega prihoda.

»Kajne... tega si nisi mogla misliti?« je zaklical zmagoslavno. »Zares, nisem duh, ampak tvoj pravi stari fant, ki je nalašč napravil tako dolgo pot, da bi enkrat plesal s teboj. Juhé! danes sem vesel... toda najprej mi daj poljub, dekle!«

Hotel je Hanko prižeti k sebi, toda hitro in spretno se je umaknila objemu. »Pojdi mi s poti,« je dejala kratko, zapovedujoče, »pleši, s komur hočeš... Zase odklanjam to čast.«

»Oho! Kaj smo tako visoki!« je vzkipel Martin; toda v istem trenutku je spremenil zasmehljivi glas in rekel proseče: »Ne hlini se, Hanka: že vem, kako stvari stoje. Ti bi tako rada kakor jaz, da bi bilo med nama vse tako ko nekdaj. Vidiš... ni mi dalo miru, vedno sem moral misliti nate, če si res postala kmetica... Ni mi treba,« je nadaljeval živo, »ničesar pripovedovati, Hanka; vse sem že zvedel. Rogali in smejali so se ti... prav, kakor sem ti prerokoval. Toda ti se nisi dala omajati, svojemu fantu na ljubo. Rada me vendarle še imaš... in ves ta čas si nisi mogla izbiti iz glave, da bi ne sodila midva skupaj... in zato...«

»Lažeš!« ga je prekinila Hanka vsa ogorčena in obraz, pravkar še smrtnobled, ji je zagorel kakor škrlat. »Tega nisem nikoli in nikdar mislila. Ne zaradi tebe, ampak ker meni tako ugaja, se nosim po mestno...«

»Toda moje dekle si in ostaneš vkljub temu!« je zakričal Martin razdraženo in se zastonj trudil, da bi pridržal Hanko. V njeni rezko odklanjajoči nedostopnosti se mu je zdela lepša ko kdaj prej. Nasprotno je pa občutila Hanka brezmejno odvratnost pred njegovimi črnimi, bodečimi očmi, ki so jo, kakor se je zdelo, kar požirale.

»Ne... in tisočkrat ne!« je zaklicala in dihala težko. »Ne maram te... ne, za vse zaklade na svetu!«

»Tako?« Martin je kar obledel od jeze. »Tako? Morda imaš že drugega? Mogoče misliš celo« — postrani je porogljivo pogledal Riško, ki je stal poleg v mučni negotovosti — »da boš ujela najbogatejšega in boš še mati županja? Le ničesar si ne domišljuj, ošabnica... lahko bi...«

Stala sta v sredi med ljudmi. In čimbolj sta se razgrevala, tem bolj je naraščal krog radovednežev. Ko je Hanka videla, kako so se pri zadnjih Martinovih besedah vsi obrazi naokrog skremžili v porogljivo režanje, je menila, da se mora udreti v zemljo; njenim brezkrvnim ustnicam se je izvil pridušen krik: plosknila ga je v obraz, da je kar zazvenelo — in izginila, preden se je Martin otresel odrevenelosti po nepričakovanem udarcu. Potem se ga je polastila brezmejna jeza.

»Čakaj, ti divja mačka!« je siknil in hotel skočiti za Hanko; toda Riška mu je zastavil pot.

»Niti z mesta!« je dejal ostro. »Zaušnico si zaslužil, kajti...«

»Pusti me... ali pa udarim!« je kričal Martin in iskal orožje. »S kako pravico se vmešavaš v moje zadeve? Dekle je moje...«

»Bilo!« mu je segel Bogomir odločno v besedo in tiščal Martinove roke kakor s kleščami. »Pravkar je Hanka pred vsemi ljudmi glasno po-

spodarsko važnost. Zato so zahtevali, da se vrše pogajanja naravnost med vrhovnima organizacijama delavstva in celotne industrije.

Vsled nepopustljivosti družbe, ki ni hotela plač povišati niti za pol odstotka, se je stavka poostrila. Dunajska »Arbeiterzeitung« se je energično zavzela za to, da se pogajanja nadaljujejo in da se za delavce ugodno zaključijo, in zahteva, da naj država sama vzame v roke tovarniški obrat na račun družbe. Dalje zahteva, da naj se carine na jeklo in železno blago ukinejo.

Štrajkujoče delavstvo nikakor noče na delo, dokler ne doseže vsaj del svojih zahtev. Ko so se prva pogajanja razbila, skuša vlada vplivati posredovalno. Povabila je zastopnike Zveze industrijcev na razgovor, ki pa ni privedel do nobenega uspeha. Istočasno so se vršila tudi pogajanja med delavskimi in vladnimi zastopniki, ki so trajala dva dni. Zedinili so se na celo vrsto predlogov, katere je pa družba odklonila.

Poostritev stavke je prisilila vodstvo tovarne, da za vzdrževanje tovarne kaj ukrene. Vodstvu se je s pomočjo tovarniških delavcev posrečilo, da je visoke peči postavilo izven nevarnosti. Vsled pomanjkanja koksa se je bilo bati, da se bodo visoke peči ohladile, vsled česar bi ne bilo mogoče redni obrat vzpostaviti par mesecev.

Delavska zbornica se glede stavke še ni postavila na nobeno stališče. Njen zastopnik je zadnje dni dunajskim časnikarjem pojasnil potek dosedanjih pogajanj. Delavska zbornica bo zveznemu kanclerju najbrž poslala spomenico, v kateri se bo zavzela za začasno rešitev mezdnega vprašanja tako, da bi se plače povišale za 5 do 10 odstotkov.

Pogajanja so danes popolnoma na mrtvi točki. Vlada, Zveza industrijcev, Delavska zbornica in delavstvo se pripravljajo na nova pogajanja, ki pa za delavstvo nimajo najboljših izgledov.

Tedenske vesti.

Proti sedanji davčni praksi v Sloveniji je ostro nastopil poslanec dr. Kulovec dne 12. oktobra pri seji finančnega odbora v Belgradu. Dr. Kulovec je dokazoval v dolgem izvajanju, da je davčni aparat v Sloveniji tako strog, kakor nikjer drugod, kar se kaže jasno v tem, da je bilo iztirjanih davkov za 100 odstotkov več, kot je bilo predpisano v proračunu. Vprašal je nadalje finančnega ministra, kako stališče zavzema napram okrožnici fin. delegata dr. Šavnika v Ljubljani, v kateri do najvišje mere poostruje davčni vijak v Sloveniji. Finančni minister je na to vprašanje takoj odgovoril in izjavil, da je on naročil dr. Šavniku, da naj poostri davčno prakso, češ, da je opazil, da prihaja iz Slovenije nekoliko manj davkov kakor poprej.

Obletnica koroškega plebiscita. 10. oktobra je minulo pet let, odkar se je vršil plebiscit za slovenski del Koroške. Ta dogodek se je obhajal po celi Sloveniji z velikimi manifestacijami za zopetno združitev koroških Slovencev z Slovenijo. Po vseh krajih so se vršila javna zborovanja združena z obhodi. Resolucije vseh zborovanj pozivajo vlado, da stoji na straži za interese koroških Slovencev. Vse resolucije so bile odposlane na zunanje ministrstvo v Belgradu.

Zaposlovanje inozemskih delavcev. Inspekcija dela v Ljubljani objavlja uradno sledeče: Na temelju zakona o zaščiti delavcev in pravilnika o zaposlovanju inozemskih delavcev je ministrstvo socialne politike mnogim inozemcem odbilo prošnjo za zaposlenje, oziroma ni podaljšalo že izdanih dovolil. V smislu ministrskega rešenja z dne 30. septembra 1925 1925 »O« br. 322 IV. se vsi taki negativni odloki preklicujejo v kolikor zadevajo isti inozemce, ki so bili zaposleni v tuzemskih službah že pred 14. junijem 1922. Za vse navedene inozemce morajo njihovi delodajalci, če še reflektirajo nanje, čimprej vložiti nove prošnje za zaposlovanje. Isto velja za vse inozemske delavce, katerih prošnje so bile rešene pod pogojem, da si pridobijo naše državljanstvo. Tudi za te so dolžni delodajalci vložiti čimprej ponovne prošnje za zaposlenje, ne glede na datum, ko izteče rok dovolila. Za vse ostale, t. j. za inozemce, ki so bili v tuzemstvu zaposleni po 14. juniju 1922 veljajo še v naprej v polnem obsegu predpisi § 103. zakona o zaščiti delavcev in pravilnika o zaposlovanju inozemskih delavcev ter se v tem pogledu dosedanja praksa ne izpremeni.

Radio-postaja v Ljubljani. Poštni minister je odredil, da se zgradi radio-postaja v Ljubljani in Zagrebu.

Samomor. Pri Domžalah je skočil pod vlak 60 letni kovač Janez Jerovšek. Vlak je truplo popolnoma raztrgal. Prepeljali so ga v mrtvašnico na Goričici in tudi tam pokopali.

Kurjenje železniških vagonov. S 15. oktobrom se prične s kurjenjem potniških vagonov na naših železnicah. Vagoni se morajo vedno pravočasno razgreti pred odhodom vlaka.

Velikanska goljufija. Kemična tovarna v Jajcu ima z monopolsko upravo pogodbo, po kateri dobiva iz državne solarne v Kreki za industrijsko predelavo mesečno do 50 vagonov industrijske soli po ceni 7000 dinarjev za vagon. Tovarna v Jajcu pa je rabila mesečno samo 10—20 vagonov soli. To je zapeljalo pooblaščenca monopolske uprave v Belgradu Živanovića in trgovskega agenta v Tuzli Ivezića, ki je bil tudi zastopnik tovarne v Jajcu, da sta se skupno lotila velikopotezne goljufije s soljo. Ivezić je začel naročati za tovarno v Jajcu po 20—45 vagonov soli mesečno, solarna v Kreki pa je to sol točno odpošiljala po ceni 7000 Din za vagon. Tovarna je pa slej ko prej dobivala svojih 10—20 vagonov; vso ostalo sol sta prodala Živanović in Ivezić kot čisto kuhinjsko sol po monopolski ceni 34.000 Din za vagon. To se je godilo na ta način, da so vagone s soljo na postaji v Doboju udeleženci goljufije prekartirali. Kolikor je doslej dognano, je bilo v Doboju od maja 1923 do letos prekartiranih približno 160 vagonov soli in sta Živanović in Ivezić oškodovala državo za okroglo 3,500.000 Din. Slepariji so prišli na sled, ko je železniška postaja Brod reklamirala vrečo soli, ki je manjkala v vagonu. Ravnateljstvo solarne je nato dognalo, da je bil dotični vagon poslan v Jajce in ne v Brod. Uvedena preiskava je odkrila potem vso goljufijo.

Kongres pevskih društev v Sarajevu. 25. oktobra se vrši v Sarajevu kongres Jugoslovenskega pevskega saveza. Kongresa se udeleže skoro vsa pevska društva v državi.

Poneverbe v osrednjem uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Povodom zadnjega štrajka v zdravilišču v Brestovcu v Zagrebu je padel sum na denarno poslovanje v OUZD v Zagrebu. Uvedli so preiskavo in izvršili nenadno skontracijo knjig. Pri tem so odkrili poneverbe v višini 400 dinarjev. Dva višja uradnika so takoj suspendirali.

Pobijanje alkoholizma v armadi. V svrho pobijanja alkoholizma je odredilo vojno ministrstvo, da se uvedejo v vojaških šolah in četah predavanja o škodljivih posledicah alkohola. Za oficirske in podoficirske kazine se naroče knjige in slike antialkoholističnega gibanja. Obenem se ustanovijo posebne treznostne organizacije. V armadi se uvede treznostna propaganda. V šolah se bodo vzgajali oficirji, podoficirji in gojenci, ki imajo veselje in zmožnost za agitatorje protialkoholnega gibanja.

Vsak teden tri praznike so imeli doslej v Bosni, in sicer v petek za muslimane, soboto za žide in nedeljo za kristjane. Ker je bilo to dejstvo povod za umazano konkurenco med trgovci, so oblasti odredile, da velja odslej tedenski praznik samo nedelja.

Stavka bančnih uradnikov v Belgradu. V soboto dopoldne so pričeli stavkati vsi uradniki belgrajske Franco-Serbe-banke. Vodstvo banke je namreč odbilo zahtevo uradništva po zvišanju plač in skrajšanju delavnika.

Obsojen gimn. ravnatelj. Aleksa Nadvinski, gimnazijski ravnatelj v Novem Sadu, je prodajal drva, namenjena za kurjavo šole. Poleg tega je poneveril precej uradnega denarja. Obsojen je bil na dve leti ječe.

Pet vagonov aktov. V belgrajsko savsko pristanišče je prispela tovorna ladja s petimi vagoni aktov, ki jih je odnesla med svetovno vojno avstro-ogrska akupacijska armada. Avstrijska vlada je sedaj te akte vrnila. V Belgradu bodo akte sortirali in vrnili kompetentnim uradom.

Stavka v subotiški tovarni vagonov. V tovarni »Ferrum« v Subotici je izbruhnila stavka. Tovarna zahteva akordno delo, dočim zahtevajo delavci dnevno plačo. Ker tovarna ni hotela pristati na zahteve delavstva, je izbruhnil v vagonskem oddelku splošen štrajk.

Strop se je udrl na sarajevski gimnaziji med poukom in padel deloma v šolski razred. Sreča je hotela, da ni bilo žrtev. Prestrašene dijake so odpustili takoj domov in v svrho pregleda zgradbe pozvali strokovnjake.

Železniška nesreča. Na postaji Koški pri Osjeku se je od tovornega vlaka, naloženega z lesom, odtrgalo devet vagonov ,ki so oddrdrali z veliko brzino proti Osjeku. Na nekem ovinku so se vsi vagoni prevrnili v jarek. Človeških žrtev ni bilo. Tekom dneva so prevrnjene vagone izvlekli iz jarka. Promet je bil skoro cel dan ustavljen, in so morali potniki prestopati.

Podkupljen morilec. V Starem Bečeju so našli bogatega posestnika Joso Jelića na dvorišču njegove hiše mrtvega. Morilca so kmalu izsledili v osebi mladega pokojnikovega nečaka, ki je izjavil, da ga je podkupila žena umorjenega s 50.000 dinarji ,da je izvršil umor. Ženo in njeno hčerko so zaprli

V smrt zaradi konja. Vojak Meko Kamarić je vodil zadnji četrtek dva konja iz Petrovaradina na Kamniško cesto. Na potu sta ga srečala dva človeka, od katerih je imel eden lovsko puško. Pozvala sta vojaka, naj jima izroči konja, kar pa je Meko odklonil. Neznanca sta nato napadla vojaka ter ga ustrelila. Policija je že naslednjega dne prišla morilcu na sled in ga aretirala. Morilec in njegov sokrivec sta dejanje priznala.

! Član, ki hoče kupiti ceno in dobro oblačilno blago, naj si ogleda zalogo v Konzumu, Kongresni trg 2 !

vedala, da noče o tebi ničesar slišati. Siliti je pa ne moreš in ne smeš; zato ti svetujem...«

»Kar zase obdrži svoje svetohlinske nasvete!« je divjal Martin ves iz sebe in se zastonj trudil, da bi si oprostil roke. »Sedaj spoznam jasno vso zahrbtnost. Ne bi se brigal za dekleta, če bi ne

»Molči, obrekljivec!« Riški je pošla potrpežljivost. Temnordeče mu je zagorel obraz, žila na širokem čelu mu je strahovito nabrekla. Z mišičastimi rokami je stresal mnogo manjšega in šibkejšega Martina kakor šolarčka.

»Ako bi črnil samo moj sloves, bi ti še oprostil; da pa kradeš ubogi Hanki dobro ime, to je podlo!... Z lahkoto bi te vrgel ob tla, toda čast mi brani, da bi te kaznoval, kakor zaslužiš, ker nosiš cesarsko suknjo. Toda prosil boš za odpuščanje in to takoj na mestu! Takoj, ti pravim!«

V Martinu se je borila maščevalnost, divja jeza in bojaželjnost z zadnjo iskrico razuma. Nehote si je moral priznati, da ga nasprotnik daleč presega, ne samo v moči in okretnosti, ampak tudi v hladnokrvnosti in — ugledu pri pričah tega prizora. Ljudje so ju še nemo, toda pazljivo motrili, ako bi prišlo pa do boja, bi se gotovo vsi postavili na stran svojega župana. In ako bi on, Martin, podlegel, zgubil svoje orožje ali pa bi mu ga celo zdrobili, bi bil zaradi nečastnega obnašanja na koncu še pri vojakih kaznovan, njegovo upanje na bodočo dobro službo bi splavalo po vodi. Kakor blisk mu je šinilo vse to skozi pijano glavo — ali je vredno, da se spušča v neenak boj zaradi take trmoglavke? Mar ni za vsak slučaj bolje, da malo popusti?

Siloma je potlačil svojo jezo in dejal s prisiljenim smehom: »Za vraga, Riška, nikar me ne zadavi! Saj nisem mislil tako hudo. Ne smeš vsake šale kar tako silno zameriti. Če ima kdo dekleta rad in mu to potem takole pred vsemi ljudmi zabrusi v obraz, da ga ne mara... no... ali ni, da bi zdivjal; posebno še, če ga je človek zvrnil kozarček čez žejo, ne polaga na vago vsake besede.«

»Dobro, ker priznavaš, da je govorila pijača iz tebe, ko si žalil Hanko, naj bo; toda v bodoče obvladuj bolje svoj obrekljivi jezik... Pojdi« — Riška je nasprotnika spustil — »in prespi svojo pijanost. In ko se strezniš, potem glej, da takoj izgineš iz Kruševca,... in če si pameten, se ne prikaži spet tako hitro!«

Župan je mirno stopil v drugo sobo k staremu Ljubošu, ki ga je teta že nekaj časa sem zastonj pregovarjala, naj odide z njo domov. Martin mu je bil nalival in nalival in starec je pil več, kot je bilo dobro. Pri tem mu je fant toliko govoril o svoji nedolžnosti, da se je v začetku prepira postavil Ljuboš celo na njegovo stran in se glasno kregal nad Hanko. Ko je pa potem Martin obdolžil njegovo hčer, da je na tihem dogovorjena z Riško, je stari oče takoj spremenil svoje mnenje. Krčil je pesti in jadikoval: »Pridi k svojemu očetu, uboga moja Hančica! O da bi videl, razbil bi mu glavo, podležu! Pridi, otrok moj, pridi!«

Trina ga ni mogla umiriti; šele ko mu je Riška z blago resnobo dejal: »Bodite mirni, oče. Hanka je že doma, pojdimo tudi mi,« se je pustil odvesti kakor majhen otrok.

8.

V divjem obupu je zbežala nesrečna deklica s kraja, kjer je doživela tako brezmejno ponižanje. Ali je mogla v svoji razburjenosti stopiti pred materine mrzlo vprašujoče oči? Saj je ona najmanj razumela svojega otroka, njen objem ji je ostal zaprt. Groza je stresla Hanko pri misli, da bi kdaj spet pogledala kakemu človeku v obraz, — saj je z njihovih porogljivih lic morala razbrati svojo obsodbo. Četudi ne bi verjela o vsem niti besedice, bo ono podlo obrekovanje za Kruševčane vzroka dovolj, da ji bodo znova dajali občutiti svoj prezir.

Napol omamljena od jeze, sramu in bolečine je bežala ko divja zver dalje in dalje, ne da bi vedela kam, dokler ni nenadoma obstala na pokopališču. Ali jo je vodil tja slučaj ali notranja sila, ne bi znala povedati.

Tihi kraj je ležal v resnobnem molku; samo zdaj pa zdaj se je začul kakor v sanjah samoten ptičji glas, včasi je večerni veter močneje zavel in zagibal vrhove z nežnim listjem odetega drevja ali pa zašuštel skozi ovele vence: človek bi mislil, da so glasovi duhov, ki žalujejo za umrlimi.

Solnce, hiteče v zaton, je žareče odsevalo preko zelenih grobov, potapljalo zlati križ na belem, koničastem zvoniku v bleščeč škrlat, obžarjalo ko gibljiv plamen velike zlate črke na Marijaninem spomeniku in obdajalo z iskrečim se svitom svetlo dekliško glavo, ki je pravkar sklanjala svoje vroče, razpaljeno lice globoko, globoko med dehteče cvetje, kakor bi se hotelo za vedno zagrebsti v hladno zemljo.

(Dalje prih.)

Zborovanje Delavskih zbornic v Belgradu. Dne 9. in 10. t. m. so v Belgradu zborovali zastopniki Delavskih zbornic. Razgovor je bil o postopanju podjetništva proti delavskim varstvenim zakonom, Delavskih zbornicah in združenju strokovnih organizacij, o carinski in trgovski politiki, o davku na delo ter o razmerah rudarskih delavcev. Sprejele so se tozadevne resolucije. Zborovanja se je udeležil za JSZ njen predsednik Jože Gostinčar.

Za pravico viničarjev.

V ljutomerski okolici, v občini Slamnjak, se je odigral v nedeljo zvečer, dne 4. okt. 1925, tragičen dogodek, ki je pretresel vso javnost predvsem viničarje.

Posestnik Mirko Babič na Podgradju je pridrvel zvečer k podrejeni mu viničariji v Slamnjaku št. 45, kjer je bil viničar Jožef Cipot s svojo družino. Ukazal je, da se mu mora stanovanje odpreti, kar se mu ni takoj ugodilo. Potem je Babič z nabasanim revolverjem stopil k postelji viničarja, mu orožje nastavil na prsi in grozil, da ga ustreli. Tega pa si menda le ni upal, pač pa je začel s pestjo viničarja neusmiljeno pretepati in mu napravil precejšnje poškodbe, kar izkazuje zdravniško izpričevalo. Pol ure približno se je vršil ta žalosten prizor. Viničar pred cevjo revolverja se ni upal najmanje braniti in je moral trpeti mirno vse muke udarcev in vso silo gospodarjeve grozovitosti, noseča žena in dvoje majhnih otrok pa so vpili vsi prestrašeni za svojega očeta oziroma moža in trepetaje pričakovali, da se tudi nad njimi znese silovitež. Ko je Babič svoje dejanje dovršil, je zagrozil, če se bo predrznil viničar komu pritožiti, da mu odvzame ves krompir, pšenico in žito, kar je viničar že zaslužil pri njem ter navedene naturalije sprejel kot plačilo mesto denarja. Drugi dan je pa že gospodar ukazal po drugi ženski odnesti viničarju iz hleva malega pujska, ki ga je viničarka redila 7 tednov.

Ves dogodek pa je bil vprizorjen vsled tega, ker je moral viničar kakor prej ves teden še tisto nedeljo, vršiti pri svojem delodajalcu težka dela in je iz nejevolje izrazil par besed, češ, da še v nedeljo nima miru, da bi lahko vsaj nedeljo posvetil sebi v počitek v krogu svoje družine.

Nastala je velika razburjenost med viničarji, ki s strahom gledajo v bodočnost, če bodo res imeli gospodarji pravico posluževati se pravice pesti in revolverjev za vsako malenkost, ki se bo zgodila v službenem razmerju viničarja in vinogradnika.

Strokovni tajnik tov. Rozman je vložil dne 9. oktobra v imenu Strok. zveze viničarjev in kmetskih delavcev ostro pritožbo, podprto z dokazi in pričami na merodajno mesto v Ljutomeru, v kateri se izrečno sklicuje na naslednje točke: 1. Odkod ima gospodar pravico, kakor v tem slučaju, siliti viničarja tudi v nedeljo k težkemu delu, dočim je bil ves teden pri njem zaposlen.

2. Ali sme gospodar za vsako malenkost rabiti silo nad svojim podložnim viničarjem, če se upoštevajo določila še veljavnega viničarskega zakona iz leta 1886., ki pravi, da se ima z viničarjem lepo in dostojno ravnati, ter da se ne sme od strani gospodarja kakor njegovih ljudi storiti viničarju in njegovim svojcem nobena poškodba ne na telesu in ne na časti.

3. Predvsem utemeljujemo svojo pritožbo s tem, če je dovoljeno nošenje orožja gotovim osebam tudi v slučaju, da smejo strahovati svoje podložne organe in se s tem ogroža varnost ubogih ljudi brez orožja in se jih izpostavlja v smrtni strah in nevarnost.

4. Ali velja grožnja gospodarja, kakor v tem slučaju, če se upa viničar pritožiti zoper krivična dejanja svojega gospodarja v njunem službenem razmerju, ter iskati pravice pri oblastvih, da se mu vsled pritožbe smejo odvzeti vsi že sprejeti in zasluženi prejemki bodisi v denarju ali naturi kakor: prešič, žito, pšenica, krompir.

Apeliramo na merodajne oblasti v Ljutomeru, da ukrenejo vse potrebno v tem oziru, ter zahtevamo da se brezvestnega gospodarja pouči kako ravnati z viničarjem in se ga kaznuje (predvsem v zlorabi orožja). Prizadetemu naj se prizna za poškodbe, muke ter strah njega in njegove družine primerna vsota, ki mu jo mora izplačati prizadeti. Predvsem naj oblasti ukrenejo, da se ne sme odtegniti viničarju že sprejeti zaslužek po njegovem gospodarju, to je krompir, žito, pšenica in da se mu prešič vrne. Če se to ne izvrši, naj se mu izplačajo stroški za prehrano za dobo 7 tednov.

Ta dogodek naj bo resen opomin vsem našim viničarjem. Podrobneje bomo poročali prihodnjič v razpravi o splošnem položaju viničarskega stanu.

Protestiramo

v imenu Strokovne zveze viničarjev in kmetskih delavcev proti krivicam in nasilju, ki se je izvršilo nad našim viničarjem tov. Jožefom Cipotom v občini Slamnjak srez Ljutomer od strani Mirka Babiča, posestnika istotam.

Protestiramo tem potom proti vsem onim vinogradnikom, ki izrabljajo tudi ob nedeljah in zapovedanih praznikih svoje viničarje in zahtevamo, da bodi nedelja in zapovedani prazniki tudi od delodajalca spoštovani in uvaževani v počitek in izpolnjevanje verskih dolžnosti viničarjev.

Protestiramo najodločneje proti zmerjanju, priklinjanju in nasilju napram našim viničarjem od strani gospodarjev. Zahtevamo, da se z viničarjem ravna dostojno in se ga upošteva kot faktorja, brez katerega se v naših Slov. goricah ne moremo misliti vinogradnika.

Protestiramo najodločnejše proti odtegovanju plač bodisi v denarju ali naturalnih prejemkih. — Tajništvo strokov. zveze viničarjev in kmetskih delavcev v Ljutomeru. — Iv. Husjak, načelnik.

Dopisi.

D. M. Polje. Na zadnji seji skupine, odbornikov in zaupnikov, se je med drugim sklenilo, da Krekovo soc. šolo obiskuje redno tudi en zaupnik, druga dva pa menjaje od časa do časa. Skupina proslavi 60 letnico rojstva našega velikega organizatorja pokojnega Kreka zelo veličastno. Tozadevno stopi v stik s centralo JSZ in domačima društvoma Krekova mladina Zalog in Zadobrova ter Delavsko zvezo. Pretresala so se vprašanja o Delavski zbornici ter OUZD. — Tehnično org. tečaj JSZ posetimo. — Važni sklepi so se naredili radi zavlačevanja izvršitve in kršitve pogodbe po ravnateljstvu v vevški papirnici.

D. M. Polje. Koroški dan smo tudi v naši fari prav veličastno obhajali. Dasiravno smo šele zadnje dni na skupnem sestanku določili program, se je v soboto zvečer ob 7. uri zbralo na prostoru pred šolo in cerkvijo narodno čutečega občinstva na stotine z domačo godbo na čelu. Združeni pevci so zapeli narodno koroško pesem, godba je zaigrala in župan g. Gartroža je v imenu občine pozdravil zborovalce, nakar je g. Cvikelj iz Ljubljane govoril v srce segajoč govor o Koroški. Zatem se je razvil sprevod z godbo na čelu, nato šolski otroci pod vodstvom učiteljstva, zastopstvo požarne brambe iz Zadobrove in nato ostalo občinstvo. Šola je bila krasno razsvetljena z lampijončki, kakor tudi večina hiš, kjer je šel sprevod. Z bližnjih hiš so vihrale zastave. Ko je prišel sprevod nazaj, je govoril g. učitelj Trošt o zgodovini Koroške navdušeno in iz srca, za kar je žel burno odobravanje. Za govorom je sinko vodje šole g. Miheliča deklamiral pesem Koroških bratov. Sprejela se je resolucija, katera se je odposlala na ministrstvo. Nato se je zažgal kres. Ob mogočnem svitu ognja je govoril še enkrat g. Cvikelj ter poudarjal, da so tudi koroški Slovenci ob večjih slovesnostih zažigali kresove. Godba je zaigrala kolo, katerega je plesalo nebroj mladine, prvič na tem kraju. Bil je zares veličasten prizor, kateri nam bo ostal globoko v spominu. Še dolgo v noč se je prepevalo in igralo.

Velenje. Pred kratkim časom se je vršil pri nas nadvse važen rudarski sestanek, na katerem se je razpravljalo o rezultatu konference v Sarajevu, ki se je vršila dne 18. avgusta t. l. V glavnem je bil sestanek namenjen temu, da se je rudarjem podrobno pojasnilo, kaj vse je prišlo na konferenci v razpravo, zlasti, ker se nekateri rudarji pustijo od nasprotnikov begati posebno od takih, ki vedoma ali nevedoma razširjajo neresnice samo, da blatijo delavne može in škodujejo stvari. Gotovo je, da so nekateri napačno razumevali razne kategorije v mezdni pogodbi, ki je šla za tem, da se vsi delavci prestavijo v višje kategorije, ter da se bi število kategorij zmanjšalo ker nekatere itak ne pridejo nikoli v poštev. Na sestanku se je poudarjalo, da je treba ščititi vse kategorije rudarjev pa naj so to profesionisti, kopači, vozači itd. Nikakor pa ni na mestu, da bi se ščitila le ena sama kategorija kot je to storil Valenčak Ferdo I., ki je sklenil zagovarjati le samo del delavstva — v prvi vrsti seveda sebe. Valenčaku ni potreba kopati, a vendar prejema iz kopaške kategorije 36 Din dnevne temeljne plače, dočim ostali rudarji prejemajo le 30 Din in smejo napraviti samo 18 do 20 delovnih dni v mesecu. Nam rudarjem je že zdavnaj znano, da hoče Valenčak vedno in povsod imeti prvo besedo in seveda tudi odločujočo. Valenčak je imel tudi takrat prvo besedo, ko se je rudarjem odvzela težko pogrešana aprovizacija. Lansko leto, ko se je uvedel bosanski sistem je bila rudarjem ponudena aprovizacija in tudi to pot je Valenčak javno nasprotoval, akoravno je delavstvo po večini glasovalo za drž. aprovizacijo, v kateri bi prejemali življenske potrebščine po znatno znižanih cenah. Letos, ko je bila sklicana konferenca v Sarajevu, je delavstvo zopet ponovilo željo, da naj se vpostavi drž. aprovizacija. In glej tudi to pot je imel nesrečni Valenčak svoje prste vmes ter odločno nastopil proti želji delavstva. Valenčak pa je na konferenci v Sarajevu navduševal tudi bosanske delegate, da naj tudi oni glasujejo za izplačilo v denarju, kar se mu je tudi posrečilo. Toraj v kratkem povedano: Valenčak je zavrgel vse točke, katere je delavstvo stavilo ter zagovarjal le one točke, ki so bile v interesu njegove osebne. koristi. Aprovizaciji, stanovanjskim dokladam ter uvrstivi nekaj delavcev iz nižje v višje kategorije je bil Valenčak odločen nasprotnik. Izjavil je celo, da kopači itak dobro zaslužijo, boječ se, da ne bi kdo drugi toliko zaslužil kot on. Ko je bil opozorjen od naših delegatov kako bo zagovarjal svoj nastop na konferenci pred delavstvom, je malomarno odgovoril, da se nikogar ne boji. Ker je bilo na konferenci v Sarajevu odrejeno, da sme poleg glavnih referentov od Del. zbornice referirati še po eden zastopnik od vsakega podjetja, se je tudi tukaj Valenčak drzno urinil za referenta, čeravno bi moral v tem slučaju dati prednost zastopniku Delavske zbornice za Slovenijo, kar bi bilo vendar bolj umestno. Ne vemo, kako pride Valenčak do tega, da se drzne potem še blatiti naša delegata tov. Uranjeka in Zajca, češ, da sta na konferenci molčala, čeprav ve, da je bilo dovoljeno le enemu govoriti. Vemo pa to, da bi bilo mnogo bolje za rudarje, da bi Valenčak tudi molčal poleg svojih tovarišev Judeca in Krušiča, ki sta tudi molčala. Ker je bilo odrejeno, da bo govoril samo en delegat, sta naša dva delegata opominjala Valenčaka, da naj naglaša vse to, kar je sklenilo delavstvo. Toda on se ni oziral na to, ampak je vpričo ostalih zastopnikov govoril po lastni in ne po volji delavstva. In še nekaj. Valenčak je kot delegat na konferenci v Sarajevu dobro zaradil. Imel je prvič pri rudniku plačan dopust, dalje je prejel od druge rudarske skupine (kamor se stekajo delavske pare) 1700 Din, tako, da je prejel vsega skupaj tisti mesec 47 plačanih dni. Pač dobra kupčija na račun rudarskih žuljev. Kaj pa naša delegata? Ali sta tudi ta dva tako mastno zaradila? Gotovo bodo to rekli nekateri. Dejstvo pa je, da je naš delegat predložil 1600 Din stroškov, katerih pa žal še do danes ni prejel in mora sam trpeti vse stroške. Zakaj tedaj dvojna mera za enega? Delavstvo naj razsodi.

Krekova mladina.

Iz centrale. Sklepi plenarne seje Krekove mladine, ki se je vršila pretečeno nedeljo v Celju, se bodo potom okrožnic poslali vsem podružnicam. Poslovnik se je v celoti sprejel z malimi izpremembami. Popravke k poslovniku razpošljemo pravočasno vsem podružnicam. Soglasno se je sklenilo, da se prihodnje leto vrši v Celju I. kongres krščanske socialistične mladine.

Seja načelstva Krekove mladine se vrši 24. t. m. v društvenih prostorih na Starem trgu 2-I. Udeležba odbornikov obvezna. — Predsednik.

Krekova mladina Ljubljana priredi v nedeljo 18. t. m. v Ljudskem domu v Ljubljani ob priliki 5 letnice koroškega plebiscita narodno igro v treh dejanjih »Na smrt obsojeni«. Igra je primerna ravno za obletnico koroškega plebiscita. Predprodaja vstopnic v Jugoslovanski strokovni zvezi, Stari trg 2-I od četrtka 15. t. m. vsaki dan od 6. do 9. ure zvečer in v nedeljo ves dan istotam, ter eno uro pred predstavo. Začetek ob polosmi uri zvečer. Konec ob pol 11. uri. K obilni udeležbi vabi odbor.

Razno.

Stoletnica pisave za slepce. Letos je preteklo sto let, odkar je iznašel Francoz Braille pisavo za slepce. V Parizu so slepci stoletnico svečano obhajali.

Dobra letina v Rusiji. Čičerin je podal časnikarjem tiskano izjavo, v kateri pravi, da se rusko poljedelstvo jako dobro razvija. Pridelek leta 1925/26 bo znašal 97 odstotkov pridelka l. 1913., v katerem je ruska žetev dosegla pred vojno svoj višek.

Tiskovni sklad »Pravice«.

Za tiskovni sklad Pravice so darovali: delegati Krekove mladine na plenarni seji v Celju 11. t. m. 70 Din; g. dr. Godinič, Celje 10 Din; ga. dr. Godiničeva 5 Din; g. dr. Hodžar, Celje 10 Din; g. Denžič, Celje 5 Din; ga. dr. Hodžarjeva, Celje 10 Din; gdč. M. Godiničeva, Žreče 10 Din; gdč. Ančka Kozole, Celje 10 Din; gdč. Malči Dobaršek, Celje 10 Din. Skupaj 140 Din. Najlepša hvala! Poživite povsod zbiranje za tiskovni sklad »Pravice«.

Za tiskovni sklad »Pravice« je daroval gosp. ing. Franc Rueh 45 dinarjev. — Iskrena hvala!

IZ UPRAVE.

Vse cenjene naročnike našega lista opozarjamo, da smo s 1. oktobrom podražili naročnino »Pravici« za 1 Din mesečno, tako da stane na mesec 5 Din. Ker nam nekateri naročniki še vedno pošiljajo po položnici le 4 Din za mesečno naročnino, prosimo, da upoštevajo povišanje naročnine in nam vnadalje pošiljajo 5 Din.

Somišljeniki posečajte gostilno Osrednje vinarske zadruge Kongresni trg 2 (Konzumska klet)

Za Jugoslov. tiskarno: K. Čeč. Izdajatelj: Dr. A. Gosar. Odgovorni urednik Žumer Srečko.